

De paradox

Betekenis, bovenbouw vo

Betekenisnetwerk: relatie vorm en betekenis, stijlfiguur, literatuur

Door weinig te zeggen, zegt men veel

Docent Paul vertelt dat je met een stijlfiguur of stijlmiddel je boodschap treffender of sterker uitdrukt. Een schrijver wil de lezer bijvoorbeeld verrassen, boeien of aan het lachen krijgen. Eerder zijn metafoor, pleonasme en tautologie al aan bod gekomen. Vandaag staat de paradox centraal. Een paradox is een schijnbare tegenstelling. Hij bestaat uit een combinatie van dingen die op het eerste gezicht niet kunnen, maar die, als je nog eens nadenkt, wel degelijk mogelijk zijn. Paul geeft een voorbeeld: 'kalm aan en rap een beetje!' De leerlingen bespreken met elkaar dat deze uitdrukking op het eerste gezicht een tegenspraak lijkt, want kalm en rap zijn tegengestelde begrippen. Maar er wordt bedoeld dat iemand snel rustig moet worden. De leerlingen gaan zelf op zoek naar voorbeelden van paradoxen. In de elektronische leeromgeving kunnen ze hun voorbeelden noteren; daar zijn ook voorbeelden van eerder behandelde stijlfiguren te vinden. Een aantal voorbeelden die ze hebben verzameld, zijn:

Schrijven is de kunst van het schrappen.

Weinig alcohol kan te veel zijn.

Hoe gespecialiseerder iemand is, des te minder kan hij.

Niets hebben en toch alles bezitten

Annika heeft een hele bijzondere paradox gevonden: de paradox van Epimenides. Tijdens de les Grieks is deze ook al eens door haar leraar genoemd: *Koran de Kretenzer zegt dat alle Kretenzers altijd liegen*. Je komt er niet uit en dat vinden de leerlingen erg fascinerend: als Koran de waarheid spreekt, dan liegt hij, maar als hij liegt, dan spreekt hij de waarheid, huh? Dat kan dus niet! Paul vertelt dat als we deze uitspraak letterlijk interpreteren ('Alle uitspraken van alle Kretenzers zijn altijd gelogen'), deze uitspraak niet waar kan zijn omdat een Kretenzer de uitspraak doet. Je komt er dus inderdaad niet uit, maar het is wel interessant om erover te filosoferen met elkaar.

Voorbeelden ontleend aan www.wikipedia.org

Bron: Jantien Dhont, projectmedewerker taal, afdeling primair onderwijs SLO

Een paradox is een uitspraak (meestal een hele zin) waarvan de onderdelen op het eerste gezicht met elkaar in tegenspraak zijn. www.onzetaal.nl
